

SOCIOLOGIJA

Socializacija

SOCIALIZACIJA

1. Definicija:

a.) Socializacija so zapleteni procesi, v katerih se ljudje prilagajajo družbi, v kateri so se rodili in v kateri živijo, se vključujejo vanjo in sprejemajo njeno kulturo (vrednote, norme, prepričanja, vzorce vedenja) ter se izoblikujejo kot osebnost.

2. Značilnosti:

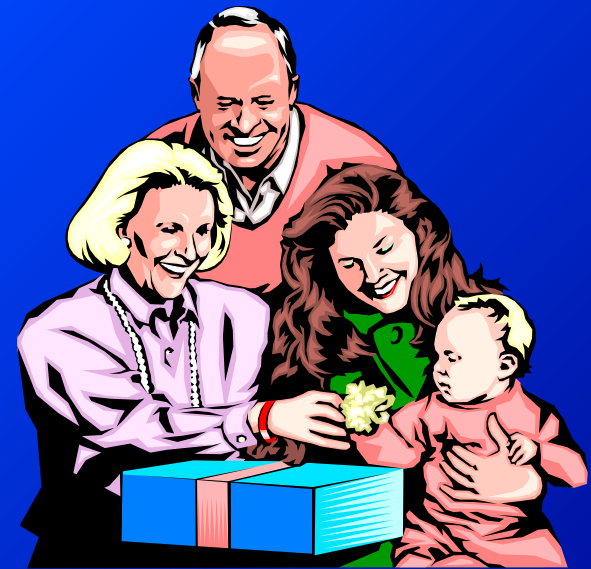
a.) Socializacija poteka le v interakciji z drugimi ljudmi

b.) Socializacija povezuje različne generacije

3. Inkulturacija:

a.) Če hočemo poudariti pri socializaciji prav vidik sprejemanja kulture, potem lahko govorimo tudi o inkulturaciji.

b.) Inkulturacija je proces učenja kulture oziroma usklajevanje človeka kot posameznika s kulturo.

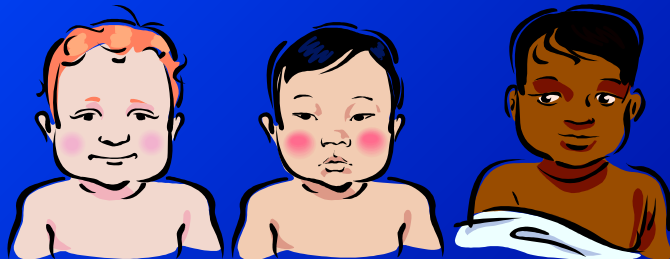

VRSTE SOCIALIZACIJE

Socializacija poteka vse človekovo življenje, vendar pa ni v vseh življenjskih obdobjih enako intenzivna, ne poteka na enak način, nima enake vsebine in učinkov. Zato delimo procese socializacije na:

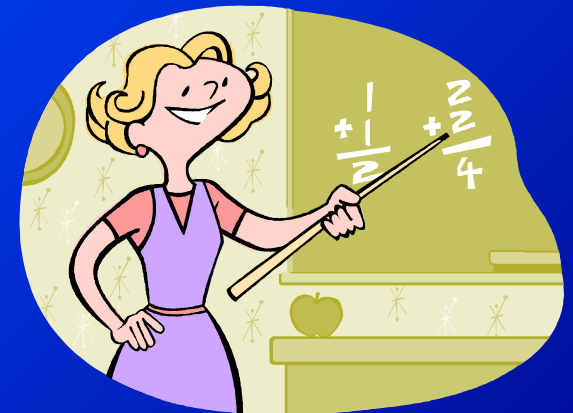
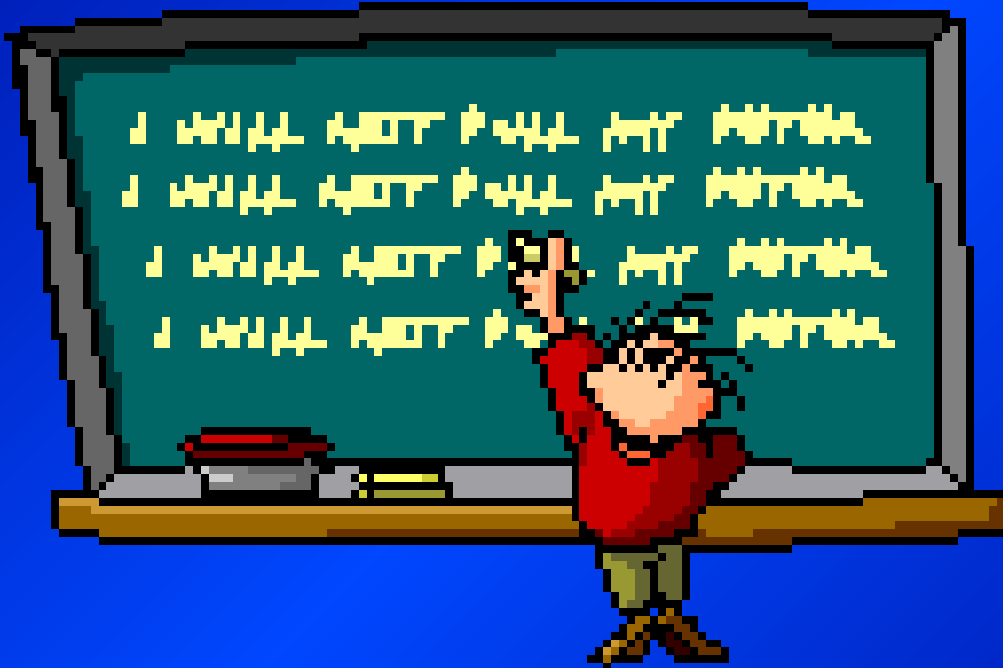
Primarna socializacija

1. To je čas, ko otrok spoznava temeljna družbena pravila, kulturo in se razvija kot osebnost. Če otrok ni deležen primarne socializacije, ne razvije specifične človeške načine vedenja, specifične človeške lastnosti (drža, govor). Pojavljajo se primeri izoliranih ali nesocializiranih otrok
2. Poteka v otroštvu, v prvih letih človekovega življenja, v okviru družine. Zajema obdobje otrokove skoraj popolne nesamostojnosti in odvisnosti od drugih
3. Odnosi so spontani, neformalni, osebni in intimni
4. Ne obstajajo pisna pravila
5. Čustvene vezi so trdne

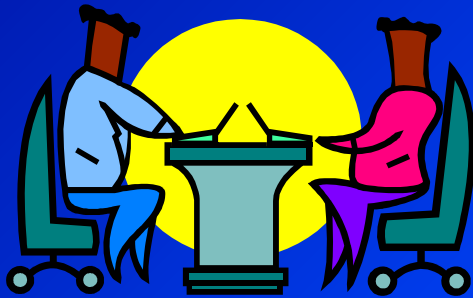
Sekundarna socializacija

1. Poteka po zgodnjem otroštvu. Zanj je značilno vključevanje v bolj zapleteno mrežo različnih skupin, organizacij in institucij zunaj intimnega domačega okolja (npr. vstop v šolo) in prevzemanje številnih novih vlog.
2. Učimo se tako od staršev kot od institucij
3. Čustvene vezi niso več tako trdne kot v primarni socializaciji
4. Odnosi so formalni, spremlja jih sistem nagrajevanje in kaznovanje

Terciarna socializacija

1. Je obdobje, ko človek vstopa v delovni proces. Imenujemo jo tudi socializacija odraslih.

Resocializacija

1. ali ponovna socializacija je proces, v katerem se izničijo učinki prejšnje socializacije in sprejmejo nove oblike vedenja, vrednotenja in čustvovanja.
2. Resocializacija je uporabljena za pojave odklonskega vedenja (resocializacija kriminalcev, narkomanov, alkoholikov).
3. Med procese resocializacije uvrščamo tudi procese akulturacije. Akulturacija je proces prilagajanja priseljencev kulturi družbe, v katero so se preselili.

DEJAVNIKI SOCIALIZACIJE

Znotraj družbe kot njen neločljiv sestavni del delujejo posamezniki, skupine, organizacije in institucije, s katerimi ljudje vzpostavljamo odnose, se vključujemo vanje in v vzajemnih odnosih z drugimi delujemo v njih.

Zato lahko rečemo, da vsa ta družbena okolja (torej drugi ljudje kot posamezniki, skupine, organizacije, institucije) delujejo tudi kot **dejavniki ali agensi socializacije**.

Vpliv dejavnikov socializacije je odvisen glede na različno življenjsko obdobje in od kulture, kjer posameznik živi. Dejavniki socia. Lahko delujejo v nasprotujočih smereh (npr. vsak ima svojo lastno logiko delovanja). Med najpomembnejše uvrščajo:

1.Družina

2.Skupina vrstnikov

3.Šola

4.Množični mediji

5.Delovno okolje

6.Religiozne skupine
(cerkev, sekta)

7.Prostočasovne skupine
(taborniki, skavti, klubi)

Družina

1. Je prva družbena skupina, v kateri otroci pridobivajo primarno socializacijo
2. Moč prvih izkušenj je velika, saj je otrok **čustveno povezan** z drugimi družinskimi člani
3. Z različnostjo se srečamo, če primerjamo družino kot institucijo v različnih družbah in kulturah. Gre torej za **kulturno različnost** socializacijskih procesov v okviru družine.
4. V modernih družbah se pojavlja več oblik družine:
 - a.) **Dvostarševske družina**- družina z dvema staršema
 - b.) **Enostarševska družina**- družina z enim staršem
 - c.) **Reorganizirane družina**- ko se npr. eden od staršev po razvezi zakonske zveze ponovno poroči z drugim partnerjem
5. Vpliv na otroke:
 - a.) **Različna vrsta družine**- bolj uspešni so otroci iz enostarševske družine
 - b.) **Izobrazba in poklic staršev**- višja izobrazba in poklic staršev, bolj je uspešen otrok
 - c.) **Kraj bivanja**- otroci iz vasi so bolj uspešni kot otroci iz mesta

Skupina vrstnikov

1. V otroštvu in mladosti vzpostavljajo ljudje odnose in oblikujejo skupine z drugimi ljudmi glede na starost in prostorsko bližino. Tudi skupno šolanje v vrtcu in šoli pogosto vpliva na izbiro prijateljev za druženje zunaj šole.

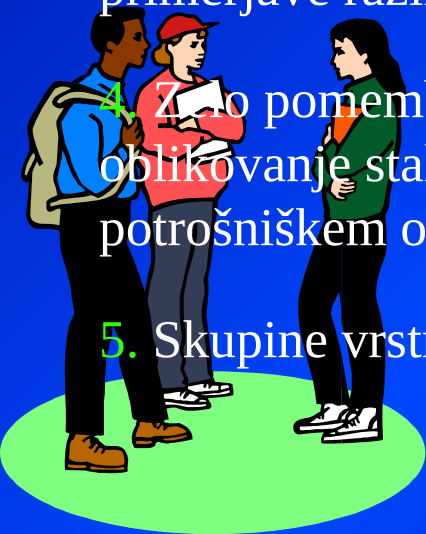
2. Pozneje v življenju pri takšnem druženju starost in prostorska bližina morda nista več tako odločilnega pomena. Pomembnejši so drugi dejavniki kot:

a.) Izobrazba b.) Podobno delovno mesto c.) Podobna prepričanja d.) Socialni status

3. V najstniških letih ima skupina vrstnikov največji vpliv na nas. V nasprotju s šolo in družino omogočajo skupine vrstnikov večjo demokratičnost odnosov. Omogočajo pridobivanje pomembnih socialnih izkušenj in dajejo možnost primerjave različnih stališč, vrednot in odnosov.

4. Zelo pomembna je kvaliteta skupine vrstnikov, ker imajo pomemben vpliv na oblikovanje stališč o spolnosti, preživljanju prostega časa, drog, šoli in potrošniškem okusu.

5. Skupine vrstnikov lahko predstavljajo posebno subkulturno okolje.

Šola

1. Je prenašalka znanja iz generacije v novo generacijo, posredovalka družbenih norm in vrednot. Znanje vzgaja, ker vpliva na način mišljenja učenca.
2. Šolanje je formaliziran proces, ki ga opredeljujejo določeni predmeti, snov, ki jo je treba obvladati, postopki preverjanja znanja.
3. Šola vzgaja učence s pomočjo hišnega reda, sistemom nagrad in kazni in spoštovanjem avtoritete učiteljev:
 - a.) **Disciplina**
 - b.) **Izkušnje formalnih, brezosebnih odnosov, s kakršnimi se pozneje srečujemo na številnih področjih življenja**
 - c.) **Tekmovalnost**
 - d.) **Usmerjenost k dosežkom**
4. Država je tista, ki pripravi in oblikuje izbor znanja, ki ga učitelji posredujejo učencem v šoli.

SOCIALIZACIJA IN INDIVIDUALNA SVOBODA

1. Razmerje med socializacijo in individualnostjo lahko preučujemo le na konkretnih primerih.

2. **Tradicionalna družba**- Značilna je trdna vezanost posameznika na ozke družbene skupine. Te so mu dajale varnost, hkrati pa zahtevale tudi precejšno konformnost. Družbene norme so bile jasno opredeljene, prav tako tudi kazni za vse, ki bi jih kršili. Prevladovala je močna identitetna prisila. Posameznik je tvegala svoje preživetje, če je bil preveč odklonski.

3. **Moderna družba**- je izrazito kompleksna, heterogena in konformnost posameznika je majhna. Zanje značilna razvejena družbena delitev dela in množstvo različnih skupin. Upada pomen pripisanega statusa. Posamezniku je prepuščena možnost, da si sam oblikuje identiteto. Za moderne družbe je tako značilno poudarjanje individualizma in individualne svobode. Posameznik ima veliko možnosti in izbir, kar lahko vodi nevarnosti.

4. **Argumenti za Ulrich Beck:**

a.) neznansko povečanje materialnega življenjskega standarda, razvoj množične potrošnje in razvoj individualnih življenjskih stikov

b.) vedno daljše šolanje in raznovrstno izobraževanje vse večjega dela mlade populacije

c.) povečana družbena in prostorska mobilnost prebivalstva. Beck opozarja predvsem na naraščajočo zaposlitev žensk in spremembe družinskih vlog. Pojavlja se vedno večji pluralizem identitet.

5. Argumenti proti Ulrich Beck:

a.) Posameznik postaja čedalje bolj odvisen od drugih socialnih institucij, na katere ima malo vpliva (**HIPERINSTITUCIONALIZACIJA**). To so predvsem trg delovne sile, izobraževalni sistem, sistem socialnega skrbstva, sistemi socialnega zavarovanja in zdravstva.

6. Argumenti proti Nashbitt:

a.) Unifikacija je proces poenotenja celotne kulture. Svojo trditev podpira z dokazi popularnih glasbenikov, moderne glasbe, modernih načinov oblačenja, ki so čedalje bolj enaki v vseh delih sveta.

7. Argumenti proti Erich Fromm:

a.) Človek lahko zamenjuje različne družbena okolja, še ne pomeni, da ni več avtoritete, ki se ji mora podrejati. Avtoriteta tako ni več nekdo, ampak nekaj. To so trg blaga, delovne sile in osebnost, kapital, javno mnenje. Zakoni anonimne avtoritete, ki silijo človeka v konformizem, delujejo neposredno proti individualnosti. Za tržni mehanizem je najboljša identiteta, ki izraža v načelu: **SEM TAKŠEN, KAKRŠNEGA ME ŽELITE.**

STOPNJE RAZISKOVALNEGA DELA

V procesu pridobivanja spoznanj je pomembno, da se pravilno lotiš obravnave raziskovalnega problema. Z upoštevanjem **faz raziskovalnega dela** izdelamo načrt raziskovanja. Faze raziskovalnega dela so:

- 1. Opredelitev problema:** je izjemno pomembna faza v procesu raziskovanja. Zastavimo si problemsko vprašanje in ga skušamo utemeljiti in opredeliti sociološki vidik
- 2. Pregled literature:** Natančne opredelitve problema seveda ni mogoče doseči brez predhodnega pregleda raziskav, ki na določenem področju že obstajajo. Pridobimo teoretično in temeljno znanje.
- 3. Opredelitev hipoteze:** Na osnovi opredelitve problema ter pregleda literature je mogoče postaviti HIPOTEZO. Hipoteza je domneva, o odnosih in povezanosti med pojavi v izbranem problemu. Vendar pa je treba hipotezo še dokazati ali zavreči.
- 4. Izbor metod:** Odločimo se, kako bomo zbrali gradivo, podatke, ki jih potrebujemo, da preverimo našo hipotezo. Izbor metod je odvisen od izbranega problema, postavitve hipoteze.
- 5. Zbiranje podatkov:** V fazi zbiranja podatkov je treba voditi dokumentacijo. Lahko zbiramo podatke sami (Primarni vir) ali pa uporabimo že zbrane podatke (Sekundarni vir).
- 6. Analiza podatkov:** V okviru analize gradiva, podatkov je treba vzpostaviti zvezo med zbranimi podatki ter opredeljeno hipotezo. Poznamo kvantitativno in kvalitativno analizo (oblikujemo sklepe).
- 7. Sklepi:** Sklepi in zbrano gradivo potrdijo ali pa zavržejo hipotezo

METODE OPAZOVANJA

V sociologiji se uporablja **metoda opazovanja z udeležbo**. Zanja je značilno, da raziskovalec v času, ko raziskuje, živi in dela s skupino, ki jo proučuje. Preučevanje sekt, plemen, umobolnic, zaporov, brezdomcev.

Prednosti:

---Prednosti tovrstne metode je, da omogoča raziskovalcu spoznati tudi tisti del družbenega življenja skupine, ki je sicer skrit površnemu opazovalcu. Tako bolje razume odnose med člani in članicami skupine in njihovo vedenje. Prav zato se opazovanje z udeležbo uporablja za raziskovanje življenja družbenih skupin, ki so sicer nedostopne in zaprte.

---Med prednostmi te metode raziskovalci navajajo predvsem temeljitejšega, bolj poglobljenega razumevanja življenja ljudi. Zbrani podatki, gradivo in informacije pa so zato bogatejši.

Pomanjkljivosti:

---Metodo lahko izvajamo le manjših skupinah, možnost posplošitve spoznanj je majhna.
---Zelo težko je zapisovati podatke in ugotovitve; raziskovalci so lahko navzoči pri nevarnih ali celo kaznivih dejanjih.

---To je subjektivna metoda raziskovanja; vloga osebnosti raziskovalca je zelo pomembna. Življenje v določeni skupnosti vpliva tudi na raziskovalca tako, da se le-ta lahko popolnoma vključi v skupino in ni več občutljiv za različnosti in posebnosti, ki raziskovano skupino ločijo od ostalih.

---Zahteva zelo veliko časa, tudi več let

EKSPERIMENT

To je metoda sociološkega raziskovanja, kjer namerno vpeljemo spremenljivko in proučujemo učinek njenega delovanja. Eksperimentiranje se opravlja ob predpostavki, da bo razlika med skupinama nastala na podlagi delovanja vpeljane spremenljivke.

1. Eksperimentalna skupina je skupina, v katero namerno vpeljemo delovanje spremenljivke. Potem opazujemo spremembo med eksperimentalno in kontrolno skupino zaradi delovanja spremenljivke.

2. Kontrolna skupina je skupina, v kateri delovanja namerno vpeljane spremenljivke ni.

Prednosti:

Prednosti se večinoma pojavljajo pri naravoslovju.

---Lahko oblikujemo dve enaki skupini in lahko kontroliramo spremenljivke. Lahko preverjamo in ponavljamo rezultate.

Pomanjkljivosti:

Pri družboslovju se soočamo z največ pomanjkljivosti.

---Težko je dobiti dve popolnoma enaki skupini ljudi

---Težko je izolirati delovanje samo ene spremenljivke ali dejavnika

---Etično vprašanje: Ali je eksperimentiranje na ljudeh sploh opravičljivo?

METODA SPRAŠEVANJA

Metoda spraševanja je ena od najpogosteje uporabljenih socioloških metod, saj omogočajo **kvantitativno obdelavo podatkov** in lahko zajamejo veliko ljudi. Pogosto nas konkretno vedenje ljudi niti ne zanima; zanimajo nas njihova stališča, videnja in prepričanja. V takšnih primerih je najprimernejša metoda spraševanja. Najznačilnejši obliki metode spraševanja sta **intervju in anketa**.

STRUKTURIRANI INTERVJU:

Je intervju, ki poteka ob vnaprej pripravljenih vprašanjih.

Prednosti: Omogoča hitrejše napredovanje, sogovornika sta ves čas osredotočena na osnovno tematiko razgovora, vpliv izpraševalca je nekoliko **manjši**. **Pomanjkljivosti:** Odgovori so bolj skopi, pridobljene informacije so omejene. Vprašani ima malo možnosti, da izrazi svoja mnenja tudi o nekaterih drugih stvareh, ki pa morda bistveno vplivajo na raziskovalni problem.

NESTRUKTURIRANI INTERVJU:

Je intervju, ki je mnogo manj formalen, vzdušje je bolj podobno sproščenemu razgovoru. Pri takšnem intervjuju ni vnaprej natančno pripravljenih vprašanj. Raziskovalec določi samo okvirno temo spraševanja (glede na raziskovalni problem).

ZBIRANJE PODATKOV

Pri zbiranju podatkov lahko naletimo na različne vrste težav. V tabeli so prikazani najpogostejši problemi pri zbiranju podatkov.

TEŽAVE PRI ZBIRANJU PODATKOV	
že zbrani podatki (Sekundarni vir)	podatki, ki jih zberemo sami (Primarni vir)
-uporabnost podatkov	-potrebujemo več časa
-avtorske pravice	-podatke moramo preveriti
-podatki ne pojasnjujejo naš problem	-podatke moramo zbrati
-problem veljavnosti podatkov	-je strokovno, finančno zahtevno